

M E D D E L A N D E N

Rapport från en världskongress om "harm reduction"

"5th International Conference on the Reduction of Drug Related Harm" hölls den 6-10 mars 1994 i Toronto, Kanada. Det är en årligen återkommande konferens om "harm reduction". Tidigare konferenser har hållits i Liverpool, Barcelona, Melbourne respektive Rotterdam i nämnd ordning. Ursprunget till dessa årligen återkommande konferenser sägs ha varit en oro bland forskare för följderna av hiv-epidemin om man inte gjorde något, och en gryende misstanke om att det som samhället i olika länder gjorde för att minska problemen med drogmissbruk snarare ökade problemen än minskade dem.

Den officiella uppbackningen av konferensen har varit stor. Bakom årets konferens stod bl.a. Addiction Research Foundation i Toronto, City of Toronto och Solicitor General of Canada. WHO fanns också med någonstans i bakgrunden.

Nu var man alltså i Toronto. I år hade konferensen samlat drygt 500 deltagare från ett 30-tal länder. Konferensen hade officiellt sex huvudteman fördelade på ett par hundra olika sessioner (plenardiskussioner, workshops, poster sessions):

1) Drogetbrukets och drogproblemens

epidemiologi, t.ex. drogbruk bland unga, förekomst av aids och förekomst av sprutbytesprogram.

2) Program för att förebygga skador, vilket mest handlade om sprutbytesprogram.

3) Populationer som är särskilt utsatta för risker, t.ex. gatubarn, kvinnor i sexindustrin, vissa etniska befolkningssgrupper.

4) Främjande av hälsa och service, t.ex. metadonprogram och tidig intervention genom exempelvis rökavvänjning.

5) Andra påverkansmetoder, t.ex. metadonprogram och tidig intervention genom exempelvis rökavvänjning.

6) Drogetpolitik, t.ex. drogetpolitik i olika länder, mänskliga rättigheter och drogetpolitik.

Mitt subjektiva intryck var att de teman som mest återkom var drogetpolitik, mänskliga rättigheter och sprutbytesprogram. Det som också slog mig var i hur hög grad dessa teman var snarare ideologiskt än vetenskapligt analyserade och diskuterade. Konferensen tycktes mera vara till för att främja vissa tänkesätt än för att lägga fram ny forskning. Då dessa tänkesätt gick stick i stäv med svenskt ideologiskt tänkande på drogetområdet var det förstas för mig ännu svårare att acceptera konferensens metabudskap. Vi var åtta svenskar på konferensen, vilka alla kände samma allmänna olust inför konferensens ideologiska huvudbudskap. Jag skall här försöka mig på en uppräknig av de delvis dolda teman som dominerade konferensen.

— *Det är en mänsklig rättighet att använda droger.* Det här var ett tema

som mer eller mindre klart uttalat kom igen hos flera föredragshållare. Tydligast var det uttalat hos Eric Fromberg från det Holländska Institutet för Alkohol och Droger. Hans uppfattning verkade vara att alla människor har rätt att göra vad de vill med sin egen kropp.

— *Förbud mot droger åstadkommer de största skadorna.* Kriminalitet, polisbrutalitet och skapande av ointresse hos allmänheten för sociala skador som är en följd av hur samhället är organiserat är följderna av alla förbud som existerar.

— *Förbud mot droger drabbar utsatta grupper.* Svaga socio-ekonomiska grupper, etniska minoriteter, gatubarn, prostituerade, men även etablerade personer som vill ge litet krydda åt sin tillvaro genom att tillfälligt använda droger m.fl. drabbas av den "sanslösa" rådande narkotikapolitiken.

— *De medicinska skadorna av narkotika överdrivs.* De legala drogerna alkohol och rökning åstadkommer betydligt större skador än illegala droger som marijuana, hasch, heroin, kokain, LSD osv. Ett av de största problemen är att mycket av den narkotika som sprids över världen idag är oren.

Den här uppräknig av legaliseringsfrämjande åsikter som framfördes på konferensen skulle kunna fortsätta. Men det vore kanske att missa något väsentligt ändå av det konferensen gav.

För alla föredragshållare höll inte med om ovanstående åsikter, tack och lov. Det fanns en minoritet bland deltagarna som var forskare med genuint intresse för hur man skall kunna mins-

ka skadorna hos dem som är fast i drogbruk och hur de skall kunna hjälpas till ett drogfritt liv. Många ställde besvärande frågor till de mest rabiata föredragshållarna om vilka skador man kunde förvänta sig av den ökade tillgängligheten till droger, som skulle bli följden av en mindre restriktiv narkotikapolitik. En del pekade på den bristande kopplingen mellan beskrivningen av sociala problem och de åtgärder i form av mindre restriktiv narkotikapolitik som rekommenderades för att lösa de sociala problemen. Kritik riktades mot att bristerna i de enkla farmakologiska förklaringarna till drogers skadlighet utnyttjades till att påstå att det inte existerar något beroende.

Juan Negrete från McGills University i Kanada berättade om sin studie, som visade hur långvarigt bruk genom tuggning av kokablad hos unga indianer i Peru åstadkommer dosrelaterade skador som påverkar inlärningsförmågan hos brukarna. Brenda Miller från Research Institute of Addiction i USA visade hur våld mot kvinnor är en mycket vanlig ingrediens i narkotikamissbrukares livsstil. Alan Marlatt från University of Washington i USA beskrev hur "harm reduction" är en bättre modell för minskad alkoholkonsumtion än "kontrollerat drickande". Harold Kalant från Addiction Research Foundation visade hur man, med vissa reservationer, kan våga sig på att göra en rangordning av droger på grundval av de skadeverkningar de åstadkommer. Dessa och andra forskare höll en sober ton, med fakta och diskussion som var mera lik det som kännetecknar vanliga vetenskapliga konferenser. Men de var nog en minoritet. Majoriteten på konferensen var där för att främja legalisering av narkotika, försvara sitt eget bruk eller få tips om hur man kan lindra skador hos dem som kört fast i narkotikatrasket. De sistnämnda fick dock inte så mycket kliniska tips som jag väntat mig. Det var litet idétorra vad gäller insatserna: Sprutbytes- och metadonprogram som inte var särskilt välskötta, samt legaliseringsförskrivning.

Gång på gång smög sig tanken på mig att liberalisering av narkotikapoli-

tiken är en lösning som man tar till när man inte har råd med något annat. När det som i staden New York, med ungefär samma invånarantal som hela Sverige, finns över 200 000 intravenösa narkotikamissbrukare och det samtidigt inte finns några behandlingsresurser att tala om blir man kanske desperat och börjar prata om sprutbytesprogram, metadon, legalt utskrivna narkotika o.dyl. som enda vägen ut. Men för Sverige och Norden är en liberalisering av vår narkotikapolitik, i riktning mot legalisering, inte möjlig att motivera med något sådant desperations- och uppgivenhetsperspektiv.

Kanske var den viktigaste behållningen av konferensen för min del att den gjorde mig uppmärksam på de svenska meningsfränderna till legaliseringsförespråkarna ute i världen. Jag skulle vilja säga: Låt inte förespråkarna för legalisering få fotfäste i Norden. Droger som en flykt undan elände eller som en extra krydda i tillvaron är för mig inte något som vårt samhälle bör skatta positivt. Medkänsla med de drabbade bör inte leda till accepterande av de drabbades sätt att lösa sina problem med hjälp av droger. Skadorna på den knarkande individen och på dennes omgivning är alldeles för stora för det. Eländet skall bekämpas genom sociala och solidariska åtgärder av samhället. Det finns bättre metoder att uppleva subjektiv lycka än illegal kemisk förgiftning av kroppen och själen. Modern psykologi erbjuder många bättre och hälsosammare metoder för att uppnå sinnesförändring.

Sten Rönneberg

Intryck från Harm Reduction Conference

Den femte konferensen om Harm Reduction hölls i Toronto 6-10 mars 1994.

Eftersom detta var den första konferensen som hölls i Nordamerika kom den ganska givet att präglas av nordamerikansk debatt. Tidigare konferenser har förlagts till Europa och Australien. Denna gång organiserades konferensen av the Addiction Research Foundation, the Canadian Center on Substance Abuse, the Mersey Drug Training and Information Center, the Province of British Columbia och the Province of Quebec.

Konferensen kretsade kring sex temata: narkotikabrukets och narkotikaproblemens epidemiologi, skadepreventiva program, riskpopulationer, hälsofrämjande och hälsovård, andra interventioner och politik.

Begreppet "harm reduction" vann popularitet i samband med de kriminaliserade drogerna i slutet av 1980-talet, som svar på två problem. Det första var problemet med hiv-infektion bland narkotikabrukare. Det andra var misstanken att de strategier man antagit i många länder snarare skärpte än lindrade problemen.

Utmärkande för harm reduction-traditionen är att man närmar sig narkotikabrukaren på dennes egna villkor. Angreppssätten och metoderna rör sig i olika länder och kulturer över ett mycket brett spektrum. På den praktiska nivån är sprutbytesprogram, brukarupplysning för säkrare narkotikabruk och förbättrad hälsa samt metadonprogram i allmänhet viktiga inslag i harm reduction-åtgärderna. Om man tittar närmare visar det sig dock att den innebörd (eller den tyngd) man ger dessa åtgärder varierar betydligt mellan olika länder och dessutom över tid. Metadon-programmen är bara ett exempel på detta.

Metadon-program upprättades i mitten av 1960-talet i USA som en behandlingsform för heroinberoende. Detta kan ses som ett led i en ökande medikalisering av de sociala problemen i USA. Förutsättningen för dessa första harm reduction-åtgärder var att avvikelser definierades snarare som sjukdom än som dålig moral. På 1970-talet såg man metadon-programmen som en väg att minska den narkotikarelaterade brottsligheten, och programmen spred sig på federal nivå. Ex-